

Сайтът **desebg.com** представя част 7 от документалната книга на разследващия журналист Христо Христов **„Операция МАРАТОН”** – истината за кражбата на Паисиевата история от Държавна сигурност в „Зограф”.

Тази част описва вербуването на богослова Иван Желев през 1973 г. като секретен сътрудник (СС) на Първо главно управление (ПГУ, разузнаването) на ДС под псевдонима „АНГЕЛОВ”.

Дотук в поредицата:

Част 1 – съдържа синтезирана информация за сензационните разкрития в архива на ДС, свързани с операция „МАРАТОН”.

Част 2 – разказва за „откриването” на „Зограф” от комунистическата власт и ключовата роля на Александър Фол и Людмила Живкова при формирането на партийно-държавната политика към паметниците на българската култура зад граница, включително и към българския манастир в Света гора.

⋮

Част 3 – разкрива за тайните планове на ПГУ за проникване в Зографския манастир.

Част 4 – представена е историята на създаването и възхода на утвърденото през 1972 г. ново направление в ПГУ за културно-историческо разузнаване.

Част 5 – за първи път се разкрива при какви непригодни условия разузнаването съхранява придобитите при специални мероприятия ценни за българската култура копия от различни архиви, документи, артефакти и произведения на изкуството.

Част 6 – разкрива първоначалните опити на ПГУ да събира разузнавателна информация за българския манастир „Зограф” в Света гора.

Оперативният работник (ОР) „СИМЕОНОВ” от резидентурата на разузнаването в Атина се оказва изключително находчив разузнавач, защото веднага засича присъствието на българския богослов Иван Желев в гръцката столица. Той пристига в Атина през май 1972 г. по линия на Светия Синод. След специализацията си в Гърция кариерата на настоящият проф. Желев е възходяща. Той става началник на кабинета на патриарх Максим. Бил е преподавател в Духовната академия „Св. Климент Охридски“ и в Богословския факултет на СУ, зам.-ректор на СУ, зам.-декан и декан на Богословския факултет (2000-2003). Директор на Дирекция „Вероизповедания” на Министерски съвет (2002-2007). Член на научната комисия по обществени науки към ВАК. Бил е и председател на Управителния съвет на Ефория „Зограф“.

Забелязване на Иван Желев в Атина

„Изпратен е за две години за изучаване на гръцки и живее в общежитие за чужденци. Завършил е духовна семинария в България. Патриотично настроен е. Счита, че представлява интерес с оглед оперативното му използване от нас”, съобщава на отдел 14 за културно-историческо разузнаване (КИР) „СИМЕОНОВ”.

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 27 Декември 2012 11:45

От отдел 14 отговарят, че Желев представлява интерес. В плана за работа по линия на културно-историческото разузнаване за 1973 г. на „СИМЕОНОВ” е възложено до 30 юли 1973 г. да установи оперативен контакт с Иван Желев и да излезе с предложение за вербовка. Разузнавачът в резидентурата на ПГУ в Атина прави това още на 2 февруари 1973 г. В шифрограмата до отдел 14 в Центъра докладва:

„Не долових признаци на уплаха и старание да не се заангажира в по-конкретна оперативна работа. Желев е получил писмо от жена си, че при разговор с патриарха (става въпрос за патриарх Максим, б.а.) той бил казал, че е време вече да се връща. Една година специализация му стигало.”

Желев споделя пред разузнавача, че неговият тъст е съученик и приятел на патриарх Максим. Именно при разговор между двамата патриархът заявява, че Желев трябва вече да се завръща от Гърция. Богословът казва на разузнавача, че е разтревожен, защото познава добре патриарха и ако той е решил нещо, никой не може да му повлияе да си промени решението. Споделя, че точно сега е по средата на учението си и едногодишния му труд може да отиде на вятъра, ако патриархът го отзове.

Желев обяснява, че най-вероятно липсата на преподаватели в Духовната академия е причината за настояването за неговото завръщане. Предполага, че патриархът, който много го обича, желае да го назначи за преподавател по гръцки църковен език, тъй като в академията няма такъв и поради тази причина е използван цивилният проф. Александър Милев. „СИМЕОНОВ” го насърчава да се върне за няколко дни в София и да обясни всичко сам на патриарха. „Желев представлява определен оперативен интерес и има необходимите лични качества и възможности за работа. Има добро отношение към нашите органи”, допълва „СИМЕОНОВ”. По време на разговора Желев изразява желание да посети Света гора и „Зограф”.

Привличането на богослова като секретен сътрудник

Първоначално в отдел 14 на ПГУ решават да изчакат Желев да се върне в София, където да бъде вербуван, но този план се променя и на резидентурата в Атина е наредено да подходи към привличането му. То е извършено от ОР „СИМЕОНОВ”. В доклада си той посочва:

„На 12 февруари на предварително подбрано място проведох среща с Димитров за довършване на вербовката му. Казах му, че службата разчита на неговото добро отношение.

Казах му, че за съвместната ни работа е необходимо негово доброволно съгласие и че въпреки добрите ми досегашни впечатления за него той сам без никакво внушение от моя страна трябва да се съгласи или не. Той си даде съгласието, допълвайки че за нашата служба имал други представи.

След получаване на неговото съгласие в общи линии му очертах задачите, по които може да работи. Умишлено избегнах конкретизирането им, за да не го стресна от самото начало, но успоредно с това исках да разбере, че съвместната ни дейност няма да е определяне на общи впечатления, а ще се работи по определени въпроси, като на първо място укрепване на нашия манастир в Атон, запазване на културните ценности, както и издирването на нови такива.

Съгласието му не е привидно, а е осъзнато и че съвместната ни работа с него ще тръгне добре.”

Разузнавачът му заявява, че на първо време най-важният въпрос е да се уреди оставането му в Гърция като специализант на Светия Синод на БПЦ. През март 1973 г. Желев се връща в България. Там окончателно е завършена вербовката и подготовката му за агент на отдел 14 КИР. Въпреки че ОР „СИМЕОНОВ” предлага Желев да получи псевдоним „СВЕТЕЦА” в КИР му е даден доста по-прозаичния псевдоним „АНГЕЛОВ”.

Донесения за „Зограф”

С агента са уточнени всички задачи. Указано е той бъде подпомаган със средства за закупуване на необходимите материали и за маршрутирането му до Зографския манастир. В едно от първите си донесения „АНГЕЛОВ” предоставя информация за обстановката в „Зограф”, без да се впуска и коментира отношенията в монашеското

братство:

„Днес в манастира има 11 братя и още 2-3, които се водят към братството, но живеят около манастира в отделни килии. От живеещите в манастира двама са румънци, между които игуменът архимандрит ДОМЕТИЙ, другият румънец е старец на приблизително 75 години. От българите: 3 са от старото братство, а 6 са пращани от България през последните 6 години.

Първо и основно затруднение, което самите монаси слагат на първо място, е липсата на монаси българи, за да функционера с лекота манастирът, а още повече да се полагат грижи за опазване на ценностите му – сгради, църкви, икони, стенописи, библиотека, за което през последните години не е правено много, належащо е да се попълни братството с още поне 4-5 монаси със съответна подготовка и познания.

Сегашният библиотекар Йоан няма нужната подготовка и освен елементарно външно поддържане на книжния фонд не е в състояние да работи нещо повече в библиотеката, а още по-малко научно да се занимава с ръкописите и другите писмени документи, останали дори от Второто българско царство. В библиотеката има опис на книгите, написан в тетрадка в голям формат, но е много стар и не се знае дали е точен и пълен.

По отношение на други паметници на културата (стенописи, икони, резба) не се полагат никакви специални грижи, освен да се пазят от механична повреда, защото самите монаси нямат нужната подготовка.

Затруднения от такъв характер имат и другите манастири. За нас е интересно как ги посрещат руският и сръбският манастири. В единият и другият попълват братството си с емигранти, наред с изпращаните от техните страни. В помощ на провеждане на службите и съответно освобождаване на монасите от техните задължения, за да могат да се занимават с други задачи, в манастира „Хилендар“ през лятото идват от Югославия по 2-3 студенти богослови, естествено пращани по споразумение и препоръка на Сръбската патриаршия. Крайно наложително е попълнението на братството с нови монаси.”

От документите в архива на разузнаването се разбира, че „АНГЕЛОВ“ е използван от РИК и като агент за влияние, включително и върху патриарх Максим. Водещият на

Написано от Христо Христов
Четвъртък, 27 Декември 2012 11:45

разработка „ЦИТАДЕЛА“ и гръцкото направление в РИК полк. Христо Маринчев дава указания на „АНГЕЛОВ“ при срещите си с патриарха подробно да му изтъква затрудненията, които имат монасите в Зографския манастир и да му разказва как другите (руският и сръбският) манастири преодоляват тези трудности. В тази връзка е лансирана и идеята за набиране на монаси чрез българската задгранична епархия измежду икономическата емиграция.

Съмнения на гръцките власти към „АНГЕЛОВ“

Работата по „ЦИТАДЕЛА“ е една от основните задачи на „АНГЕЛОВ“, която той изпълнява до 1975 г., когато се завръща от Гърция. Неговата дейност обаче много бързо предизвиква съмнения в гръцките власти. Те отказват да го допускат до Света гора.

По време на кризата, предизвикана с опита за отстраняване на игумена Дометий, на българските монаси е казано в прав текст, че въпреки желанието им да бъдат посетени от Желев, той няма да бъде допуснат до манастира, защото поддържа връзки с представители на българското посолство в Атина.

Естеството на тези връзки не са коментирани, но Желев среща трудности да посети „Зограф“ дори при визитата на патриарх Максим през май 1975 г., когато е определен за преводач на църковната делегация на БПЦ, посетила Света гора и Зографския манастир.

[ПРЕМИНИ КЪМ ЧАСТ 8.](#)